

**Ενότητα 5, Ο Τηλέμαχος μετά την
συνομιλία του με την Αθηνά**

Οδύσσεια Α΄ Γυμνασίου

Απαντήσεις ερωτήσεων σχολικού βιβλίου

σχ. βιβλίο (σ.σ. 42-43)

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου (σελ. 42-43)**A. ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ**

[Κατά τον αγώνα τόξου (φ 378-393/<344-358>), η Πηνελόπη ζήτησε να δοθεί το τόξο και στον «ξένο», πήρε όμως την ακόλουθη απάντηση από τον Τηλέμαχο:]
«Μάνα, το τόξο αυτό μου ανήκει, κανείς σ' αυτό δεν είναι ανώτερός μου· το δίνω σ' όποιον θέλω εγώ ή και τ' αρνούμαι. [...] κανένας δεν μπορεί, παρά τη θέλησή μου, να βγάλει απαγόρευση δική του, αν ήθελα εγώ το τόξο στον ξένο να το δώσω, και μάλιστα για πάντα, να καμαρώνει με το δώρο μου. Αλλά του λόγου σου τράβα στην κάμαρή σου και κοίτα τις δουλειές σου [...] – το τόξο όμως είναι των αντρών υπόθεση, όλων και προπαντός δική μου, αφού σ' εμένα ανήκει το κουμάντο του σπιτιού.»
Τα 'χασε εκείνη και πήρε ν' ανεβαίνει στην κάμαρή της, αναθιβάνοντας στον νου της τα λόγια του παιδιού της. Κι όταν ανέβηκε στο ανώγι με τις δυο της βάγιες, έστησε για τον Οδυσσέα θρήνο, το ακριβό της ταίρι, ωστόσο η Αθηνά, τα μάτια λάμποντας, μ' ύπνο γλυκό / της σφάλισε τα βλέφαρα.

>> **Να συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο ο Τηλέμαχος μίλησε στη μητέρα του στη ραψωδία φ και εδώ (α 385-405), καθώς και τις αντίστοιχες δικές της αντιδράσεις, και να κάνετε τις διαπιστώσεις σας.**

Και στις δύο ραψωδίες τόσο ο τρόπος, με τον οποίο ο Τηλέμαχος μιλά στη μητέρα του όσο και οι αντιδράσεις αυτής είναι σχεδόν πανομοιότυπες. Ο Τηλέμαχος χαρακτηρίζεται από δυναμισμό και παρρησία και συμπεριφέρεται πια ως ένας ώριμος άνδρας, ενώ η μητέρα του, μπροστά σε αυτή την ξαφνική αλλαγή του γιου της, εκπλήσσεται, συνειδητοποιεί πως εκείνος είναι πλέον ένας ώριμος άνδρας και υπακούει πρόθυμα στις υποδείξεις του. Ειδικότερα:

α. Στη σκηνή της ραψωδίας α, ο Τηλέμαχος:

- ✓ συνιστά στη μητέρα του να κάνει κουράγιο, όταν ακούει το τραγούδι του Φήμιου,
- ✓ της τονίζει ότι και άλλοι αρχηγοί είχαν την τύχη του δικού της άνδρα,
- ✓ της υπενθυμίζει ποιος είναι ο ρόλος της ως οικοδέσποινας και της υποδεικνύει επιτακτικά να αποσυρθεί στο χώρο της και να ασχοληθεί μονάχα με τις δικές της – αποκλειστικά γυναικείες- δρατηριότητες,
- ✓ δηλώνει με έμφαση πως εκείνος είναι ο άνδρας και ο κυβερνήτης του σπιτιού και πως εκείνος θα αναλάβει τα ηνία της διακυβέρνησης του παλατιού.

8. Η Πηνελόπη και ο Τηλέμαχος μπροστά στον αργαλιό της βασίλισσας. Αγγειογραφία, γύρω στο 440 π.Χ. (Chiusi Ιταλίας, Museo Civico)

Η Πηνελόπη μένει κατάπληκτη, ξαφνιάζεται από την ώριμη συμπεριφορά του Τηλέμαχου, καταλαβαίνει πως ο γιος της είναι πλέον άνδρας και γι' αυτό υπακούει στις συνετές υποδείξεις και εντολές του.

β. Στη σκηνή της ραψωδίας φ, ο Τηλέμαχος:

- ✓ διεκδικεί δυναμικά την ιδιοκτησία του τόξου και δηλώνει πως μόνο εκείνος έχει δικαιώματα επάνω του,
- ✓ υποδεικνύει επιτακτικά στη μητέρα του να αποσυρθεί στο χώρο της και να περιοριστεί σε αποκλειστικά γυναικείες δραστηριότητες και αρμοδιότητες,
- ✓ τονίζει πως εκείνος είναι ο άνδρας του σπιτιού και ο κυβερνήτης του, δηλώνοντας πως είναι αποκλειστικά δικό του *το κουμάντο του σπιτιού*.

Η Πηνελόπη τα χάνει από το δυναμισμό του γιου της, καταλαβαίνει πως εκείνος έχει πάρει στα σοβαρά το ρόλο του αρχηγού του σπιτιού και συμμορφώνεται στις υποδείξεις του.

B. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τι νομίζετε ότι θα απαντούσε ο Φήμιος στην Πηνελόπη, αν δεν προλάβαινε να της απαντήσει ο Τηλέμαχος;

Ο Φήμιος αρχικά θα έλεγε στην Πηνελόπη πως καταλαβαίνει τον πόνο της και πως συμπάσχει μαζί της, καθώς δεν επιθυμεί σε καμμία περίπτωση εκείνη να πικραίνεται. Κατόπιν, θα της εξηγούσε πως τραγουδά αυτά τα τραγούδια, επειδή αρέσουν στους ακροατές του, τονίζοντάς της πως προβαίνει σε αυτήν την ενέργεια άθελά του, καθώς οι μνηστήρες τον εξαναγκάζουν να τους διασκεδάσει. Ίσως μάλιστα, θέλοντας να δώσει ένα τέλος στη στεναχώρια και την πίκρα της, να σταματούσε να τραγουδά το συγκεκριμένο τραγούδι. Τέλος, θα της εξέφραζε την ελπίδα του να είναι ο Οδυσσέας ζωντανός και να επιστρέψει στην πατρίδα και το σπίτι του, υποστηρίζοντας πως, όταν θα γίνει αυτό, θα τραγουδά για εκείνους με μεγάλη χαρά, υμνώντας τα κατορθώματά του.

2. Περιγράψτε ή ζωγραφίστε την Πηνελόπη, όπως παρουσιάζεται σ' αυτή την Ενότητα, και προσδιορίστε το ήθος της.

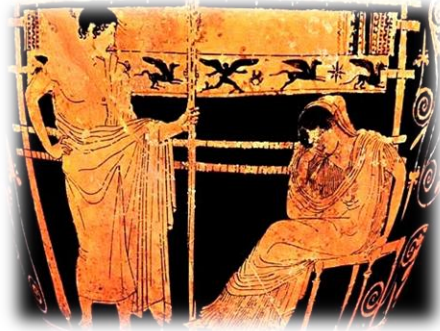
α. Από τα λόγια και τη συμπεριφορά της Πηνελόπης, συμπεραίνουμε πως πρόκειται για μια γυναίκα:

- σοβαρή και σεμνή (από την εμφάνισή της),
- διακριτική και αξιοπρεπής (από τον τρόπο, με τον οποίο μιλά στο Φήμιο και αναφέρεται στους μνηστήρες),
- ευαίσθητη (καθώς συγκινείται και κλαίει από το τραγούδι του Φήμιου),
- θελκτική (κάτι που φαίνεται από τις αντιδράσεις των μνηστήρων),
- υπάκουη (αφού υπακούει πρόθυμα και χωρίς αντίρρηση στις υποδείξεις του άνδρα του σπιτιού),

- αφοσιωμένη σύζυγος (καθώς στάθηκε πιστή στον Οδυσσέα όσο τον θεωρούσε ζωντανό, ενώ, και τώρα που τον θεωρεί νεκρό, τον επαινεί και τιμά τη μνήμη του).

β. Ο ίδιος ο Όμηρος της αποδίδει άμεσα τους χαρακτηρισμούς *σκεπτική, φρόνιμη και θεία γυναίκα* (στ. 366 και 369).

γ. Το γεγονός πως η Πηνελόπη, μένοντας κατάπληκτη μπροστά στην ξαφνική και εντυπωσιακή αλλαγή του Τηλέμαχου και συνειδητοποιώντας πως ο γιος της είναι πλέον ένας ώριμος άνδρας, υπακούει στις υποδείξεις και τις εντολές του (στ. 402-403), φανερώνει πως πρόκειται για μια γυναίκα έξυπνη, η οποία γνωρίζει πότε πρέπει να μιλά και πότε να σιωπάει. Καθώς κατευθύνεται προς το δωμάτιό της, διακατέχεται σίγουρα από χαρά και ικανοποίηση για αυτή την αλλαγή που επιτέλους διαπιστώνει στον Τηλέμαχο, αλλά και από το αίσθημα της υπερηφάνειας, ίσως και της ανακούφισης (*κρατώντας μέσα της τη συμβουλή του γιου της*), καθώς εμφανίστηκε ένας άνδρας, στήριγμα για το σπίτι.

3. Την αλλαγή του Τηλέμαχου δεν την περιγράφει ο ποιητής, τη δείχνει με έμμεσους τρόπους. Εντοπίστε τους με φράσεις του κειμένου.

Η αλλαγή του Τηλέμαχου φαίνεται από τη συμπεριφορά του προς την Πηνελόπη και τους μνηστήρες, καθώς και από τις αντιδράσεις αυτών των προσώπων απέναντί του:

α. Η συμπεριφορά του Τηλέμαχου προς την Πηνελόπη:

- ❖ Ο Τηλέμαχος συνιστά στη μητέρα του να κάνει κουράγιο όταν ακούει το τραγούδι του Φήμιου και της υποδεικνύει ποια στάση πρέπει να κρατά απέναντί του. Κατόπιν, της υπενθυμίζει ποιος είναι ο ρόλος της ως οικοδέσποινας και της υποδεικνύει επιτακτικά να αποσυρθεί στο χώρο της και να περιοριστεί σε αποκλειστικά γυναικείες δραστηριότητες και αρμοδιότητες (στ. 397-399).
- ❖ Μιλά σε εκείνη σαν ώριμος άνδρας, προβάλλει απόψεις, κάνει υποδείξεις, δίνει εντολές και αναλαμβάνει πρωτοβουλίες. Κλείνοντας μάλιστα το λόγο του προς τη μητέρα του της τονίζει με έμφαση πως εκείνος είναι ο άνδρας και ο αρχηγός του σπιτιού και πως εκείνος θα αναλάβει τα ηνία της διακυβέρνησης του παλατιού (στ. 399-400).

β. Η συμπεριφορά του Τηλέμαχου προς τους μνηστήρες:

- ❖ Ο Τηλέμαχος αρχικά παρουσιάζεται επιθετικός απέναντι στους μνηστήρες, κατηγορώντας τους για υπεροψία και μέθη (στ. 411).

- ❖ Στη συνέχεια, ωστόσο, ξαναβρίσκει την αυτοκυριαρχία του και προσπαθεί με ευγένεια να τους επαναφέρει στην τάξη και τους αποκαλύπτει τον προγραμματισμό συνέλευσης για την επόμενη μέρα. Τολμά μάλιστα να τους ζητήσει να φύγουν από το σπίτι του, δηλώνοντας απειλητικά πως, αν εξακολουθήσουν να παραμένουν εκεί, θα ζητήσει τη βοήθεια των θεών και, ειδικότερα, του Δία (στ. 412-425).
- ❖ Στη συνέχεια, απαντά στον Αντίνοο και τον Ευρύμαχο με ψυχραιμία, διπλωματικότητα και ευελιξία (δεν οργίζεται με τις προσβολές του Αντίνοου και αποφεύγει τις παγίδες του Ευρύμαχου). Τα λόγια του φανερώνουν την ευστροφία, την ωριμότητα και το δυναμισμό του, χωρίς να είναι προσβλητικά (στ. 442-444 και 459).

γ. Οι αντιδράσεις της Πηνελόπης:

Η Πηνελόπη μένει κατάπληκτη, ξαφνιάζεται από την ώριμη συμπεριφορά του Τηλέμαχου, καταλαβαίνει πως ο γιος της είναι πλέον άνδρας και γι' αυτό υπακούει στις συνετές υποδείξεις και εντολές του (στ. 401).

δ. Οι αντιδράσεις των μνηστήρων:

Οι μνηστήρες ξαφνιάζονται και εντυπωσιάζονται από την αλλαγή της συμπεριφοράς του Τηλέμαχου. Σίγουρα αισθάνονται θαυμασμό για την παρρησία του, ωστόσο προτιμούν να σιωπήσουν, καθώς για λόγους τακτικής δεν πρέπει να τον δείξουν. Αυτή η σιωπή τους μάλιστα φανερώνει και την αμηχανία τους, την οποία στο τέλος σπάει ο Αντίνοος, ο οποίος, μην μπορώντας να συγκρατηθεί άλλο, επιτίθεται λεκτικά στον Τηλέμαχο δηλώνοντάς του την υποψία του πως κάποια θεϊκή δύναμη βρίσκεται πίσω από αυτόν και κατηγορώντας τον πως αποθρασύνθηκε (στ. 425-429).

4. Ο Αντίνοος και ο Ευρύμαχος είναι οι πιο σημαντικοί μνηστήρες: έχουν κοινές επιδιώξεις, διαφορετικό όμως ύφος. Προσδιορίστε το ήθος τους με βάση τους λόγους που απευθύνουν στον Τηλέμαχο.

Ο Αντίνοος αρχικά ειρωνεύεται τον Τηλέμαχο και συμπεριφέρεται με απότομο και εριστικό τρόπο, με αγένεια και με εμπάθεια, καθώς αποδίδει κακούς χαρακτηρισμούς καταπρόσωπα στον Τηλέμαχο και τον καταριέται να μη γίνει ποτέ βασιλιάς, αποκαλύπτοντας έμμεσα τη φιλοδοξία του για την κατάκτηση του θρόνου. Αυτή η βιασύνη του να εκδηλωθεί ανοιχτά φανερώνει τον πανικό και την έλλειψη αυτοκυριαρχίας του.

Ο Ευρύμαχος, σε αντίθεση με τον Αντίνοο, συμπεριφέρεται με ήπιο, διπλωματικό και διακριτικό τρόπο, αφού επιχειρεί να προσεγγίσει φιλικά τον Τηλέμαχο και να τον καλοπιάνει, αποσκοπώντας στο να λάβει απαντήσεις στα ερωτήματά του και να αποσπάσει τις πληροφορίες που επιθυμεί. Εκείνος είναι σαφώς περισσότερο επικίνδυνος από τον Αντίνοο, καθώς, πίσω από την υποκριτική ευγένεια και καλοσύνη του, κρύβεται η πονηρή, ύπουλη και ανειλικρινής διάθεσή του.

5. Προσέξτε πόσο περίπλοκη είναι η πολιτική κατάσταση της Ιθάκης:

- η μακρόχρονη απουσία του βασιλιά έχει δημιουργήσει κενό εξουσίας·
- ο φυσικός κληρονόμος του θεωρείται ακόμη ανήλικος, αλλά και η διαδοχή της βασιλείας δεν είναι εξασφαλισμένη, όπως προκύπτει από τους στίχους 430-431, 434-441 και 446-447·
- η Πηνελόπη, που θα μπορούσε, φαίνεται, να δώσει λύση στο πρόβλημα, αν παντρευόταν έναν από τους μνηστήρες, δεν αποφασίζει να παντρευτεί, ενώ εκείνοι τρωγοπίνουν στο παλάτι ελπίζοντας.

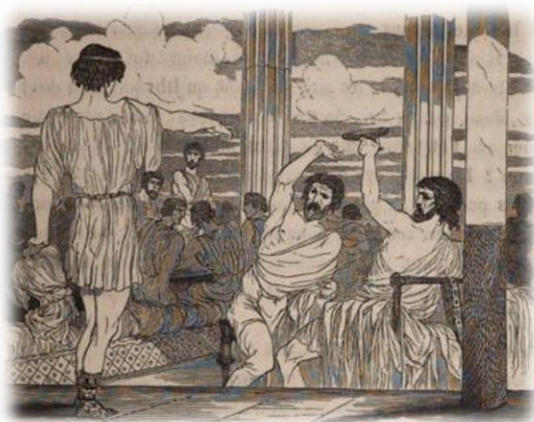
>> Πώς εξυπηρετεί/βοηθάει τη σύνθεση της Οδύσσειας αυτή η κατάσταση;

α. Ο Οδυσσεύς, αντιμετωπίζει ένα μεγάλο πρόβλημα, καθώς, μολονότι λαχταρά όσο τίποτε άλλο την επιστροφή στην πατρίδα του και στα αγαπημένα του πρόσωπα, είναι αποκλεισμένος στην Ωγυγία κοντά στη νεράιδα Καλυψώ, η οποία επιθυμεί να μείνει για πάντα μαζί της, επειδή τον έχει ερωτευτεί. Ωστόσο, στην Ιθάκη κατά την απουσία του έχουν προκύψει σοβαρά πολιτικά προβλήματα, τα οποία πρέπει να επιλυθούν.

β. Η περιπλεγμένη πολιτική κατάσταση της Ιθάκης εξυπηρετεί τη σύνθεση της Οδύσσειας, καθώς όλα αρχίζουν να δρομολογούνται:

- Ο νόστος του Οδυσσεύα έχει αποφασιστεί από τους θεούς και έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή το σχέδιο της επιστροφής του, η οποία θα δώσει λύση στο πολιτικό αδιέξοδο.
- Ο Τηλέμαχος δεν θα αργήσει να ενηλικιωθεί και ήδη, με την παρέμβαση της θεάς Αθηνάς, έχει αρχίσει να κινητοποιείται και να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες σαν ώριμος άνδρας. Η πρώτη πολιτική του πράξη θα είναι η συνέλευση που θα πραγματοποιηθεί την επόμενη μέρα, στην οποία θα τεθεί το θέμα των μνηστήρων και της διαδοχής του θρόνου.
- Η Πηνελόπη, σύμφωνα με τις οδηγίες που έδωσε η Αθηνά στον Τηλέμαχο, θα πρέπει να ξεκαθαρίσει τη θέση της (από τη μία πλευρά δεν ενδίδει στις πιέσεις των μνηστήρων, αλλά από την άλλη δεν τις απορρίπτει και κατηγορηματικά).

Επομένως, οι ακροατές, μολονότι γνωρίζουν εξ αρχής την έκβαση της υπόθεσης, παραμένουν προσηλωμένοι και επιθυμούν να παρακολουθήσουν με ενδιαφέρον τον τρόπο, με τον οποίο ο ποιητής θα στήσει την πλοκή του έργου και θα δώσει λύσεις στα θέματα που έχει ανοίξει.

Γ. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Ο Τηλέμαχος από την κατάσταση του α 128-133 (σελ. 26) προχώρησε στην κίνηση του α 360 (σελ. 36), και στην Ενότητα αυτή έφτασε να μιλήσει με παρρησία προς τη μητέρα του και προς τους μνηστήρες.

Γράψτε μία παράγραφο στο τετράδιό σας δικαιολογώντας την εξέλιξη αυτή του Τηλέμαχου.

Ο Τηλέμαχος παρουσιάζεται αρχικά παραδομένος σε βαθιά συλλογή, απογοητευμένος και αγανακτισμένος με την κατάσταση που επικρατεί στο σπίτι του, αλλά και θλιμμένος για την απουσία του πατέρα του. Παρακολουθεί την προκλητική συμπεριφορά των μνηστήρων και στεναχωριέται, καθώς αισθάνεται εντελώς ανήμπορος να αντιδράσει και να τους αντιμετωπίσει ολομόναχος. Βρίσκεται τυπικά ανάμεσά τους, ωστόσο νιώθει μοναξιά και δε συμμετέχει στη διασκέδαση και το παιχνίδι τους, καθώς η σκέψη του είναι στον πατέρα του και στην διαρκή προσμονή της επιστροφής του.

Κατά τη διάρκεια της συνομιλίας του με τη θεά Αθηνά, ο Τηλέμαχος εμφανίζεται τρομοκρατημένος, ανώριμος, παθητικός θεατής των προβλημάτων του σπιτιού του, χαμένος μέσα στην απόγνωση και την απελπισία. Θεωρεί πως ο πατέρας του είναι νεκρός, κάτι που τον καταβάλλει πολύ συναισθηματικά, νιώθει ανήμπορος να δραστηριοποιηθεί και να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια, ενώ έχει φτάσει στο σημείο να φοβάται ακόμη και για την ίδια του τη ζωή.

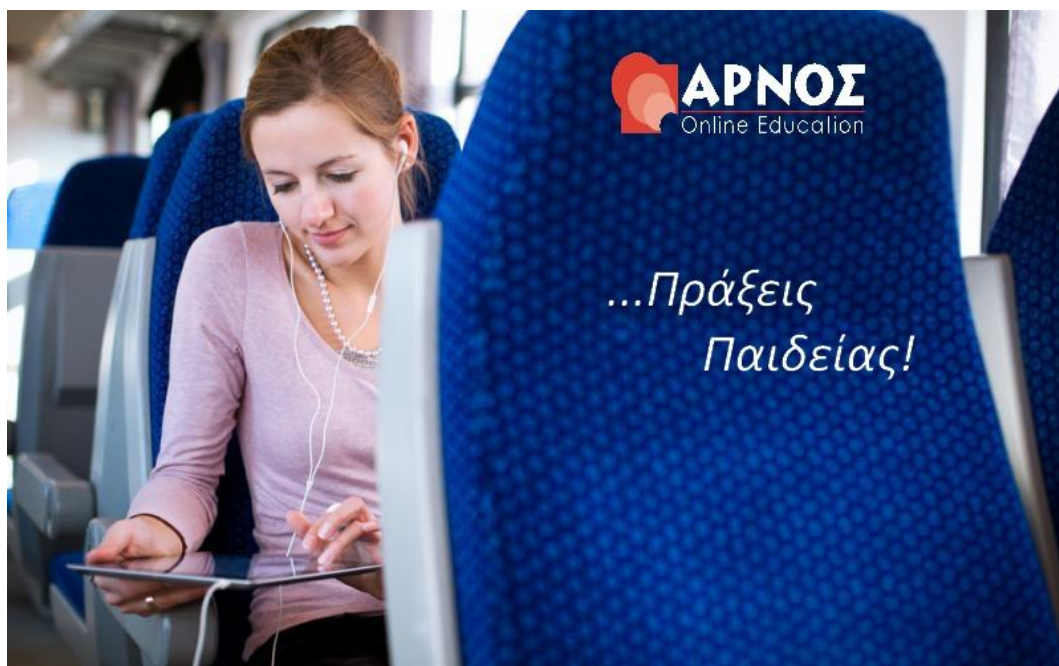
Ωστόσο, ύστερα από τις συμβουλές και τις παροτρύνσεις της Αθηνάς και, ιδιαιτέρως, ύστερα από τη συνειδητοποίηση της θεϊκής υπόστασης του συνομιλητή του, αναπτρώνεται το ηθικό του, τονώνεται η αυτοπεποίθησή του και αρχίζει να ωριμάζει, να ενεργοποιείται και να αισθάνεται έτοιμος να αναλάβει πρωτοβουλίες και να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του.

Αυτή η αλλαγή στη συμπεριφορά του, η οποία οφείλεται στην επίδραση της Αθηνάς, καθίσταται αντιληπτή στον τρόπο, με τον οποίο μιλά στη μητέρα του. Της μιλά σαν ώριμος πλέον άνδρας, ο οποίος έχει επίγνωση των ευθυνών και των υποχρεώσεών του, ενώ μάλιστα της τονίζει πως εκείνος είναι ο άνδρας του σπιτιού και πως εκείνος πρόκειται να αναλάβει τα ηνία της διακυβέρνησης του παλατιού.

Επιμέλεια: Αικατερίνη Ανδρικοπούλου - Φιλόλογος

Φροντιστηριακό e-μάθημα

Γυμνάσιο: 9.000 μαθήματα με βίντεο-διδασκαλία για όλο το σχολικό έτος **μόνο με 150 ευρώ!**

Μελέτη όπου, όποτε και όσο εσύ θες!

Διδάσκουμε μεθοδικά σε βίντεο τη θεωρία του σχολικού βιβλίου και λύνουμε όλες τις ασκήσεις

Δημιουργούμε συνεχώς νέα βίντεο με διδασκαλία για τις εκπαιδευτικές σου απαιτήσεις

Παίζουμε και μαθαίνουμε με on line test αξιολόγησης & SOS διαγωνίσματα προσομοίωσης για τις εξετάσεις

Λύνουμε απορίες ζωντανά on line καθημερινά 3 μ.μ. - 8 μ.μ.

...Πράξεις Παιδείας!